

Lied van het nationale Brielsche Geuzenfeesst bij Neêrlands derde jubilé

<https://hdl.handle.net/1874/234534>

mm10934

BR.1872. II.30.

L X G D

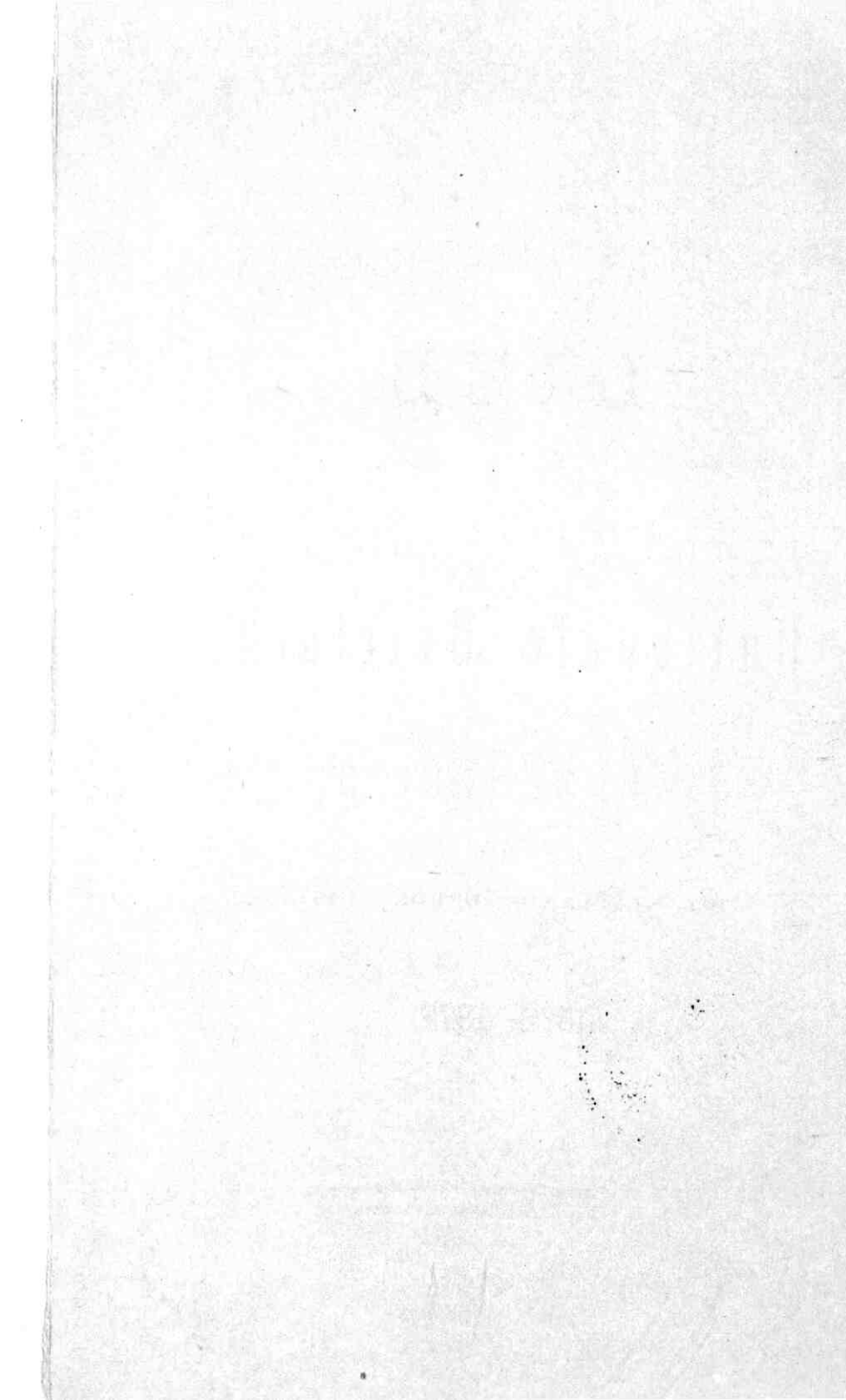
VAN HET

Nationale Brielsche

GEUZENFEEST,

BIJ NEËRLANDS DERDE JUBILÉ,

1572—1872.

L I E D

VAN HET

NATIONALE BRIELSCHE GEUZENFEEST,

BIJ NEËRLANDS DERDE JUBILÉ,

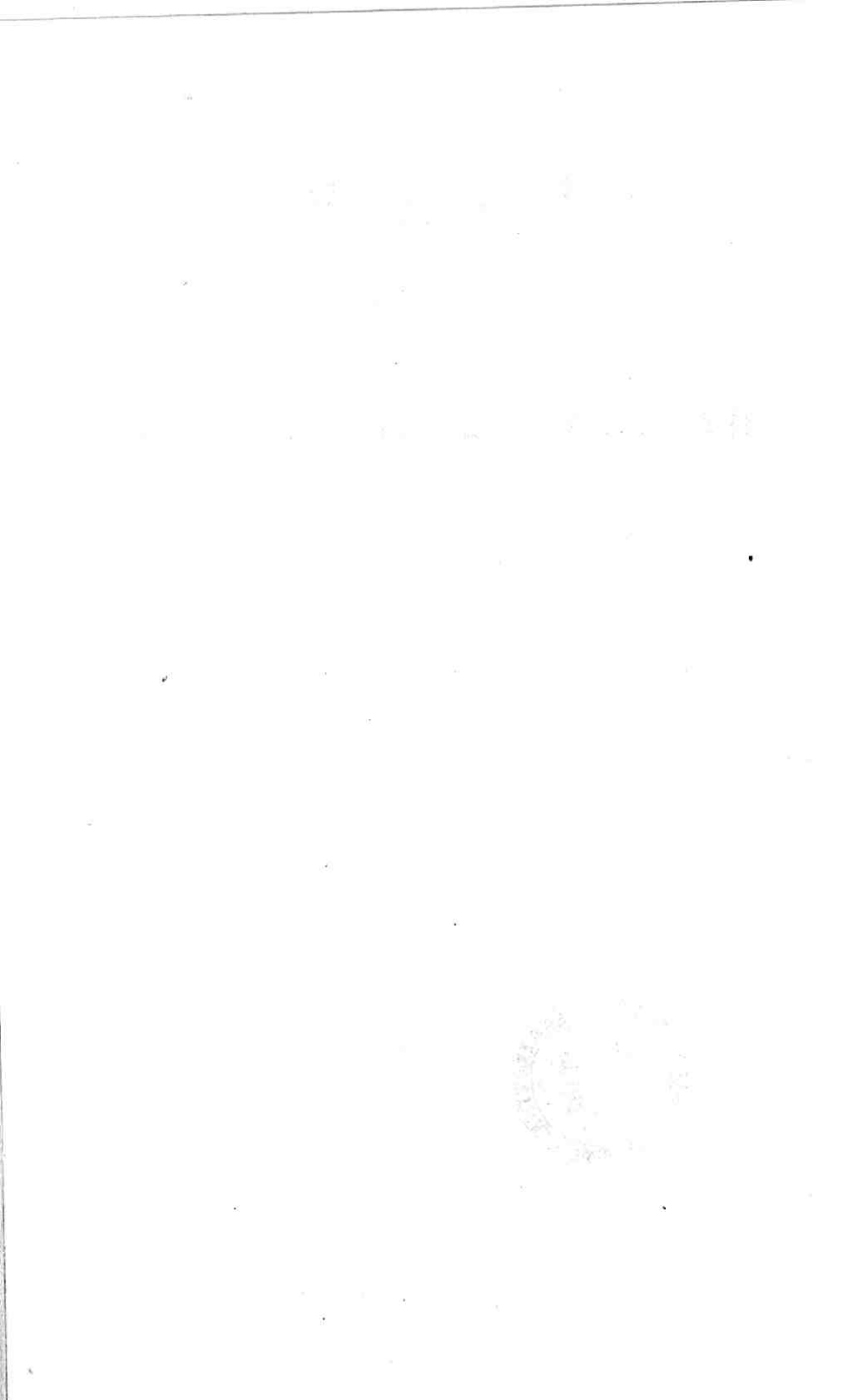
DOOR

H. TH. J. VAN HALL.

DORDRECHT,
WARBURG & Co.

1872.

Aan Z. M. den Koning,

bij het Brielsche Geuzen-feest.

Vrede zij in ieders woning,
daar men 't gaarne hoort en leest!

Vorst!
Uw borst
Doorgloeide een edele gedachte,
Dat Gij —
Uw volk ter zij —
Den dag, die grondslag leit
Van 't vaderlandsche Vrij —
Uit Spanje's dwing'landij
En priester-heerschappij —
Ook zelf gewichtig achtte;
En Gij
Het feestgetij,
Nu eeuwtrits ging voorbij
Sints gindsche slavernij,
Ook dankbaar meê verwachtte!

En Ge, als een waardig monument,
Geen meerder waardig hebt erkend
Dan 't geen het lot verzachtte
Des zeemans, die aan 's levens end
Soms bij een Nymf versmachtte;

Waarom het aan Uw hart beviel,
 Dat Zeemanshuis, of Geus-asyl
 Gesticht werd bij de Nymf van Briel,
 Opdat geen zeemans klachte
 Heur voet met jammer-traan begoot ;
 Waarom Ge aan beider denkbeeld sloot,
 Van goeder hart Uw duizend boodt,
 En Vaderlandsche roem, zoo groot,
 In vad'ren-deugd betrachtte,
 Naar luid der Evangelie-leer;
 't Geen aan uw vorst'lijk harte meer
 Voldeed dan der trofeeën-eer
 Die, zonder dat, het Geuzenfeest verkrachtte !

Zij d' eerste Geuzenstein, o, Vorst,
 Met dankbare en ontglocide borst,
 Door U gelegd in d' aarde-korst
 Voor 't Geuzenhuis te Brielle ;
 En keer' veel eer den Briel tot gruis,
 Eer ooit de juichtoon niet meer ruisch :
 Leev' Willem, leev' ons Vorsten-Huis,
 Uit aller mond en ziele !

En smake Uw vorstelijk gemoed
 Ook zelf dat dierbaar vrijheids-goed,
 Bevochten met der vad'ren bloed,
 In d' oorlog tegen Spanje,
 Dat 's Heeren Woord : Wend u tot Mij !
 Hier elk, in hermelijn, of pij
 Mag hooren ; smaak het, Vorst, ook Gij ;
 Heil, Willem van Oranje !

„ Libertatis primitiae.”

ONS GEUZENLIED

verdooft men niet,
Wij heffen 't dankbaar aan!
Wat vóór drie eeuwen is geschied
Op 't Nederlandsche grondgebied,
Kan nimmermeer vergaan
Uit 's Lands Historie-blaân,

Zoolang den Briel zal staan!

De toon, uit innig hartsgevoel,
Die toen, op Brugge's predikstoel,
Een priester aan dorst slaan,
Zij Neêrland's leus, en nooit verzaakt:
Dat Spanje ons allen Geuzen maakt,
Elk Neêrlandsch onderdaan!

En 't Geuzenlied, het davert voort
Uit Holland tot in 't Belgisch oord,
En breekt zich door heel Neêrland baan —

Trots hatelijke dweepzuchts-waan —
 Bij 't wapp'ren der Oranje-vaan,
 Bij feestvuur en bij feestverlichting
 En bij de Brielsche Geuzenstichting!

Den eerst' April

is Alva's bril
 Ontglipt dien helschen reus,
 Die Utrecht 's nachts doorzoeken wil
 Om eenig „Penning-Tien" verschil,
 Dat hem dacht al te onheusch,
 De bril viel van zijn neus!

Te Briel' de Water-Geus! —

Nu 't dubbel Vaandel, dat er lag
 Was vieren Witte Donderdag
 In Utrecht, goeder keus;
 Zie, vloot van dertig zeilen daagt,
 Die wel zes honderd Geuzen draagt,
 Tot beed'len obedieus!

Hun banderol, voor Brielle's muur
 Ontplooit keel, zilver en lazuur;
 Er wapperen majestueus
 De fiere Orange-blanche-bleu's,
 En Lumey is aan boord, wiens leus
 Uit baard- en nag'len-groei moet spreken:
 Om Hoorne en Egmond's dood te wreken!

Des vijands spot

zei straks: „'t Is God

Die wind en water laat

Den Geuzen helpen in hun lot;

De wind ontvangt zijn hoog gebod

En zijn zij buiten raad,

Alle element brengt baat,

Ja dient hen als soldaat!”

En waarlijk, nu geen vreemde Vorst

Den Geusgezant meer hooren dorst;

Nu ook de Britsche Staat,

Niet wilde om Filips ijverzucht

Dat Geuzen-vloot er waar' gevluht,

Voor nog zoo'n dreigend kwaad.

Hetgeen ook Embden had ontzegd. —

Nu bracht de stormwind haar terecht,

Daar waar de Maas de zee ingaat;

Nu werd er van den Briel gepraat

Als juist de klok daar tweeën slaat,

En nu, nu toonde zich bewogen

De Vorst der Vorsten in meêdoogen!

Pas liggen zij,

in goed getij,

Op stroom vlak voor de stad.

Of, veerman Koppelstok roeit bij —

Met vluggen roeistok koppelt hij —

Den Geus aan Spaansche Schat,
En brengt dier Bruid door 't nat

Wat Treslong's ring heur bad.

Ja, daar brengt Koppelstok aan wal
Den last diën Lumey hem beval: —
Heel Briel' doortrilde dat! —
Men eischt, Oranje's vaan getrouw,
Den Briel voor Willem van Nassou,
Die 't steedjen graag bezat!

En als de burgerij nog peinst,
Of vlucht, of er terug voor deinst,
En vraagt, of men zich zelf vergat;
Daar hoort ze en ziet . . . in flarden spat
De poort; het scheepsvolk loopt die plat;
En zonder dat er bloed ging stroomen,
Is Brielle en Brielsland ingenomen!

Graaf Lumey van der Mark, Treslong van Brielschen stam,
Jacobus Simons zoon de Rijk, van Amsterdam,
En Barthel Entens, in het Ommeland geboren,
Zij gaven d'eersten schok, die Spanjes magt kwam storen;
Maar Willem was de Prins, die hun den lastbrief gaf,
Die 't eed'le woord eens sprak: „In Holland zoek ik 't graf!”
Die met der Vorsten Vorst had vast verbond gesloten,
Waaruit ten laatste 't heil van Neêrland is gesproten;
Die veil had goed en bloed, zijn huisraad zelfs verkocht,
Opdat hij bijstand voor 't gefolterd Neêrland zocht!

Filips verklaarde 't land aan „Hoogheid-schennis" schuldig,
 Zoodat men lijf en goed en voorrecht had verbeurd;
 De ketter overtrad, de Roomsche zag 't geduldig:
 Schuld van nalatigheid bij schuld geenszins betreurd!
 Ad patibulum saam, zij beiden moeten hangen!
 Voor Roomsche en Geus een zelfde en even groote wraak!
 Daartoe had Alvarez 't gewijde zwaard ontvangen;
 Daartoe zag de Vergaz den Bloedraad zich tot taak!
 Wyl Filips liever wilde ook duizend levens missen,
 Dan te regeeren over ketters als zijn volk;
 Dan was hij liever vorst van boomen, beesten, visschen;
 Dan gaf hij 't leêge land liefst aan den waterkolk.

En Alva, die wêleer een iyz'ren volk kos temmen,
 Zou die de Vallacos, de domme beesten hier,
 Het volk van boter niet in d'ijz'ren vuisten klemmen,
 Dien schippers-, visschers-hoop niet rijgen aan 't rapier?
 Gewis; geen weg, geen boom te veel voor al de galgen;
 En overal het vuur, de put, de bijl, het zwaard!
 Zijn moderatie doet van moorderatie walgen,
 Pardona was niet meer dan een Pandora waard!
 Der Geuzen have en goed is vrijen roof geworden;
 Zij zelf zijn maar gedrocht uit 's afgronds schoot geacht;
 En van d'aanzienlijksten zegt Alva tot zijn horden:
 De kop eens zalms is meer dan kikvorschen der gracht!
 Bagijn, of non en maagd, verkracht door Alva's krijgers;
 Der Geuzentong die niet op 't oogenblik verstom,
 Met witgegloeide tang genepen door die tijgers;
 Der Geuzenhuid gevild, gespannen op den trom!
 Hun levend afgevild! — O, hemel, kos 't gebeuren;
 Wiens ingewand ontroert niet als hij 't denkt! —
 Hun mannen aan den galg; en, als hun weêuwen treuren, —
 Ontzet u, nakroost, van den troost dien men hun schenkt!

Durf ik ze noemen haast? — De krijger durft hen schenden;
 Hij trapt ze op borst en ziel, en breekt hen in den schoot;
 Hij snijdt de zwang'ren op; of, gaat zijn lust volenden,
 En trapt met beuleuvreugd en vrucht en moeder dood!

Der Geuzen psalmgezag, 't gepredik op de velden,
 Hun afval van de kerk, die 't overig volk belijdt,
 Moest dat de Roomsche zelf dan eind'lijk mede ontgelden,
 Die in die kerkleer bleef, in gindschen lijdenstijd?
 Gewis; want d'Eed'len-stoet van alle deze landen,
 Had, als Marg'retha nog hier Landvoogdesse was,
 Een smeekgeschrift gesteld, aan Filips, in heur handen,
 Om zachter wet-placaat; hij toornde als hij het las!
 Hij toornde als juist ter tijd, toen hij uit deze staten
 Te Vlissingen weêr ging naar Spanje sloop;
 Toen hij Prins Willem daar, in het vertrouw'lijkst praten,
 Op eens, onvorst'lijk, laag, met drift ter halskraag greep,
 En heftig schuddend sprak: „Men gaat hier Spanje haten,
 Maar 't is wijl ieder heult met ketters in dit oord;
 En gij, gij, enkel gij, bederft mijn onderzaten!” —
 Gelukkig ging de Prins met Filips niet aan boord! —
 Toen zwoer die vorst te huis, voor 't kruisbeeld in gebeden
 Gekniel, geen vreemd geloof te dulden in zijn land.
 Dat was het, dat geloof — voor zijn onzinnigheden,
 Voor zijn ontuchtigheid zoo'n ziels- en hartsvijand!
 En Holland's volk, ook die de Roomsche kerk beleden
 Hield nogtans Geuzentrouw en Geuzenkuischheid aan.
 Zóó had de Priesterstand met al zijn Heiligheden
 Dier pauselijke kerk nog nooit zijn kerk verstaan!

Wie was 't, die vaak vermoond in d'allervuilste kroegen
 In krot en in bordeel, bij ontijd zelfs, verscheen?
 Dien zijne dienaars straks op 't beddelaken droegen,

Vol ongedierte en zweer en kanker, jicht en steen!
 De onlijdelijke plaag is niet om aan te hooren!
 Nog vreeselijker plaag, van 's hemels wraak en straf,
 Zag Filips tot zijn eind zich voor zijn kwaad beschoren,
 Dan Frankrijk's vorst bekwam, die 't Bruilofts-bloedfeest gaf!
 Maar nu, nu zag hij rond, wat elders vorsten deden,
 Gehoorzaam aan den Paus, en hij zou meerder doen.
 't Was niets in 't buitenland wat dáár de ketters leden,
 Gansch Holland moest er aan! En zoo kwam Alva toen!

Pas had Marg'retha 't land nog in den band gehouden,
 Bemoedigd als ze was toen Bairlemont heur zei:
 „Ce sont des gueux, Vorstin, die u ontstellen zouden?”
 Die Eed'len beed'len slechts, al zijn ze een grooten rei!”
 Pas was die naam van Geus, aan d'Edelen gegeven,
 En aangenomen ook, met teeken op de borst —
 Een nap of penning, waar ten opschrift was geschreven:
 „Tot aan den bedelzak gehoorzaam onzen Vorst!”
 Pas was bij d'Edlen Geus, ook Watergeus gekomen,
 Daar d'Eed'len-bond verliep door Margaretha's list,
 Waarmeê zij Egmond, Hoorne en and're Roomsche vromen,
 Van Willem's leiband af, aan heur te trekken wist.
 Pas was dus 't vreemd geloof voor altijd onderworpen,
 In veertig jaren leed ten vure toe gedoemd;
 Of — eer mogt d'Oceaan de Nederlanden slorpen,
 Eer 't God gedoogde dat Zijn vijand zich beroemt!
 Pas was de rust hersteld, of juist moest Alva komen
 Met Spaansche ruitery en Inquisitie-macht, —
 Opdat, naar Filips waant, geen Geus het mocht ontkomen,
 Maar al het volk zou zijn tot moed'loosheid gebracht, —
 Maar, naar des Hemels wil, opdat de moedelooze,
 Die in 't katijvig land in wanhoop nederzonk,

Bij minste ontvonking zich ontsloeg van 't juk des Booze,
En opdat juist alsdan de ware leer hier blonk!

En opdat dan een moedig strijden
Van tachtig jaren voortgestreên,
Volgde op een duldig, bloedig lijden
Van veertig jaren achtereên!

Kunt gij het hooren, zonder roering
En zonder gloeiende vervoering,
Ja, zonder dat ge een traan verspilt,
En 't heel uw ingewand doortrilt:
Dat afscheidswee in Geusgezinnen,
Uit gindschen, zwarten lijdenstijd,
Wanneer ge 't u eens brengt te binnen,
Wat gij voor namen zoudt verzinnen,
Oin 't liefst, wat u op 't harte leit,
In 't laatst vaarwel nog te beminnen,
Terwijl uw dood u reeds verbeidt? —

En wat voor dood? Hoort, hoort dat krijten,
Van dierb're gade en kroost
Als men hun hoofd en troost
Ten vunzen kerker drijft,
Waaruit hij, zoo 't gelukt, een laatsten groet nog schrijft,
Als zij het hout reeds hooren samen smijten
Rondom den paal, die knett'rend straks zal splijten,
Waraan de ketter branden moet!
Verneemt zijn afscheidsgroet!
Mijn allerliefsten thuis, ontvangt mijn laatste adieus,

Ik ga verhuizen, vrouw ; een Christen is een geus !
 Ach, lieve kinderkens uit mijne lenden,
 Uw vader zal ook u een laatsten groet toezenden !
 Mijn uitverkoren vrouw, mijn allerwaardste pand,
 Ik wacht u straks bij God, in 't beter Vaderland !
 Leer onzen spruitjens toch uit 't dierbaar Gods Woord lezen,
 Zoodat ze vroom en vroed en deugdzaam mogen wezen,
 En nimmer omgaan door de straten in geklap !
 Doen zij in rijper tijd den grooten levensstap,
 Dat zij in 't huw'lijk gaan,
 Leer hen hoe 't heilig is, zoo 't wordt in God gedaan !
 'k Lig nu in ketens, maar dat zijn mij gouden ringen,
 Hun klank is mij muziekspel in mijn oor ;
 De padden hier zijn mij nog redelijker dingen
 Dan mijne rechters, wijl hun rechterlijk verhoor,
 Slechts dient opdat men mij de zielevreugd verstoor' !
 'k Ga straks ten houtmijt heen ; die zal mij 't beetre geven,
 Want Jezus redde ons niet voor slechts dit tijd'lijk leven ;
 De beulen doen mij niets, en 't vuur hoe fel 't moog zijn,
 Is bij het helsche vuur dat hen wacht, zeker klein !
 'k Vergeef hen nogtans gaarn', moog' ook uw hart vergeven,
 Hoe moeilijk het ga ; zij zijn in valsche leer,
 Die 't best bestreden wordt door vroom, godzalig leven,
 En ga die nooit dan met het Bijbelwoord te keer !
 Nogmaals vaarwel, de Heer zal u verzorgen ;
 Wat mij betreft, 'k heb 't goede op mijne zij',
 Gerust'lijk ga ik morgen
 Naar 't hooggetij.....

Want de vlammen zullen strooijen
 Roozen onder mijnen voet,
 Tot mij 't hemelkleed zal tooijen
 In het zalig Eden zoet ;

Kom dus vrij de morgen zoo,
 Mon courage est là, là haut!

Die courage als een verkwikking,
 Waar men zelfs in vlammen kijkt,
 Brengt ons nu ter tijd verschrikking,
 Waar ons teêr gevoel bezwijkt.

Heil, God wilde, ons zwakken sparen!
 Hij bespaarde ons teêr geslacht,
 Wat ons 't bloed verstijft in d' âren,
 Zoo het enkel zij herdacht!

Maar juichen wij op 't Geuzen-feest,
 Bedenken we, om een traan te plengen,
 Hoe bitter 't lijden is geweest,
 Dat ons de vreugde en rust moest brengen!
 En vlecht ge feestelijken krans,
 Of schaart ge uw teigen in den dans,
 Of laat ge een pekton vlamvend zengen,
 En steekt iluminatie aan,
 Bij wapperende driekleur-baan,
 Ontplood van groen getooide stengen,
 Of zingt ge een lied uit Geuzen-blaân,
 Denkt toen moest *in* zoo'n pekton gaan
 Om 't lichaam met haar asch te mengen,
 Die zulk een lied dorst te bestaan!

Johan van Namen, een der Vlamen

Werd zoo'n pek-ton ook bereid; heen-geleid

Sprak hij: 't Is mijn Brui-lofts-tijd!

Maar wat lag zijn land-genoot, Jan Herwijnen vroeger bloot?

Hoort het: „Toen ik mij moest schamen

Over mijn god'loos gedrag,
 Toen ik dronk en klonk, en zag
 Dat hoe meerder 'k domineerde
 Elk mij daarvoor nog vereerde
 Met een toegenegen lach, —
 Toen was 'k buiten allen nood;
 Maar nu 'k Jezus heb verkregen,
 Beter leef, daar is men tegen,
 En nu voert men mij ter dood!"

Dat was een tijd, door heel ons oord,
 Toen leeraars drie tot viermaal spraken,
 Op ieder dag, het Goede Woord;
 Dat, heilbegeerig aangehoord,
 Veel zondaars toen kon zalig maken;
 Terwijl de Christ'nen 't brood des Heeren braken
 Op ieder rustdag, daartoe aangespoord
 Door zielsbehoefte aan God, in 't naar den hemel haken,
 Al moest de kerkerdeur voor menig openkraken,
 Al liepen ze elk den dood als in de kaken,
 Al was 't, dat voor hun oog, de galgen opwaarts staken,
 Al rookten mutserts ook de vonken op hun daken,
 Al ging de houtmijt-gloed ook hunne vensters blaken!
 Ze konden, voor hun ziel, hun lijf en goed verzaken,
 Vergeven zelfs hun beul, in plaats hun dood te wraken!
 Zij vreesden voor geen helschen moord,
 Voor martelvuur, noch galgekoord;
 Maar gingen in gebeden voort,
 In bijbellezing, psalmaccoord —
 Slechts door der beulen-arm verstoord!

Bedenkt het Leeraars onzer dagen,
 Bedenkt het, overlegt het goed;

Dat meest de kansels die u dragen
 Verrezen toen der Christ'nen moed
 't Belijden des geloofs dorst te onderschrijven wagen
 Met zulken inkt, waarvan een vloed
 De bodem indronk, die ons voedt!
 Bedenkt het Leeraars, vroom en vroed;
 Bedenkt het, waar de tijd der kerk is heen gespoed,
 Opdat gij 't Evangelie-zoet
 Nog als ter laatster uur die kansels uit doet geuren,
 Die zich als tulpen op de stengels beuren,
 Gerezen uit der Vad'ren bloed,
 Geplast, als aan hun voet!
 Opdat gij 't allen leert: „*Zij* vieren 't feest eerst rein,
 Die geestelijk verwant aan deze mart'laars zijn.”

De mare had zich ras verbreed:
 Briel' is in Geuzenmagt!
 En allen steden gaf dat feit
 Weer moed en levenskracht.

Men schudde 't Spaansche juk in 't rond
 Eenparig van zich af.
 Daar teisterde nu Holland's grond
 De laatste Alvaansche straf!

Te Brielle had men het voorzien
 Dat Alva Bossu zond.
 Deez' moest terug van Brielsland vliên.
 Daar 't Brielsche volk hem stond.

Doch niet met vuur alleen, o neen!
 Want Rochus Meeuwiszoon
 Zwom naar de Nieuwlandsch sluisdeur heen,

Waar 't water werd ontboôn!

Daar hakte hij, stads-timmerman,
 Die sluisdeur eensklaps stuk,
 En deed het water uit zijn ban
 Tot Brielle en ons geluk!

De Spanjaard vlood, doch achttien tal
 Bleef toevend achteran;
 Ze raakten deerlijk in den val,
 Ze raakten aan de pan!

Ze raakten aan een molenroe,
 Waar Lumey die hen ving,
 Hen samen, tot den laatsten toe
 In éénen doen aan hing.

Ook Vlissingen, welks Spaansche macht
 Al meê naar Utrecht toog,
 En waaraan Alva 't eerste dacht —
 Hij hield het streng in 't oog;

Ook dat herkreeg hij evenmin,
 Al scheepte nog zoo vlug
 Paceco met zijn volk zich in;
 't Moest zonder hem terug.

Dat is door Alman's grap geschied,
 Die ten stadhuize sprak:
 „Zoo gij vóór Alva zijt, ik niet;
 Wij staan hem met gemak!”

En die, als men hem daarbij sloeg

Naar huis liep wild en woest,
 Zoodat zich al het kerkvolk vroeg,
 Wat dat beduiden moest?

„ Wel, zei men : Alleman die haalt
 Zijn wapentuig er bij!
 „ Zoo” sprak het volk, „ dan niet gedraald,
 Gaat ieder man, ook wij!”

En inderdaad ging alle man
 Met wapens naar den wal,
 En richtte het geschut er an,
 En zag den vijand al.

Die vijand keerde daar nu wel,
 En Willem werd ontboôn;
 Toch was 't nog geen gewonnen spel,
 Nog was de baan niet schoon.

Oranje kwam wel weêr in 't land;
 Maar zijne legermacht
 Hield tegen Spanje weinig stand;
 Lang had hij kleine kracht.

En Alva toog niet eerder wech,
 Of Haarlem, Leiden's wal
 Doorstond nog lang en bang beleg,
 Dat d' eeuwen heugen zal.

't Staat boven water als een paal
 Dien men Duc d'Alva heet, —
 Waarmede ik u dien Spanjaard maal,
 In manteltjen gekleed.

Dat Neêrland nooit het leed vergeet
Van gindschen zwarten tijd ;
Zie hoe men 't zelfs in Brussel weet :
Door Briel van galg bevrijd !

Maar zie vooral hoe 't land in 't laatst'
Zijn vrijheid heeft gelegd,
Hoe Willem's thron hier is geplaatst
In 't onomstoot'lijkst recht ;

Als gij d' Oranje-vaan beziet,
De geestdrift voor Zijn Huis,
En als ge hoort ons Geuzenlied,
En 't jub'lend feestgedruisch !

